

Září 2008

Ještě v době gymnaziálních studií jsem recitovala při předávání maturitních vysvědčení Píseň Jaroslava Seiferta. Kdo by neznal verše „Bílým šátkem mává, / kdo se loučí, / každého dne se něco končí, / něco překrásného se končí“ a „setři si slzy / a usměj se uplakanýma očima, / každého dne se něco počíná, / něco překrásného se počíná“. I když jsem se tehdy soustředila spíše na svoji trému než na Seifertovy verše, přece jen se mi vryly do paměti. Možná to bude znít pateticky, ale téměř vždy, když se ocitnu na přelomu dvou období, vzpomenu si na ono

- Editorial
- Nejblíží akce a výstavy
- Záříjová literární výročí
- Maketa Codexu gigas v Památníku
- Netušené souvislosti
- Psali dějiny Moravy
- 3 otázky pro PhDr. Kateřinu Smutnou
- Revue Salon, Měsíc a Der Monat

slavnostní maturitní odpoledne a Seifertovu báseň. Malým přelomem pro mne bývá i přechod z ospalého léta do podzimu plného práce.

Nabytý podzimní program Památníku začíná letos mimořádně brzy. Již v druhém záříjovém týdnu totiž otevřeme výstavu s názvem Psali dějiny Moravy / Moravská historiografie. Na stejné téma se začátkem října uskuteční

i konference. Poměřovat tisíciletou historii Moravy s nepatrně krátkým životem Památníku písemnictví by jistě působilo kuriózně, ale nemohu si odpustit ještě jednu „historickou“ vsuvku. V letošním září vcházíme do druhého roku života Literky. Je sice neviditelnou jehlou v kupce sena, ale přece jen je to něco pěkného, co se na počátku tohoto pracovního podzimu počíná.

Petra Pichlová

Verše měsíce

Z Á Ř Í

Otokar Březina: Podzimní večer

Do vzduchu prohřátého hltavě se ssaje
šedivý příval soumraku a z ohně šlehá
krvavý reflex pokojem. V mé duši taje
stlumená hudba snův a zádumčivá něha.

9. 9. 1553

v Kroměříži zemřel **Jan Dubravius**. Působil v okruhu humanistů kolem olomouckého biskupa S. Thurza. Po Thurzově smrti byl roku 1541 zvolen olomouckým biskupem a přesídlil na kroměřížský zámek. Místo církevních povinností se však více věnoval diplomacii a literatuře. Latinsky volně přebásnil Novou radu Smila Flašky v díle Theriobulia... (1520). Dílo určil jako poučení králi Ludvíku Jagellonskému ve věcech vlády. Jeho nejznámějším dílem se staly latinsky psané Dějiny Království českého (1552). Dílo, ač v datech nespolehlivé (kritizoval je např. Veleslavin), bylo ve své době hojně čteno.

13. 9. 1868

se v Počátkách u Pelhřimova narodil Václav Jebavý, známý pod pseudonymem **Otokar Březina**. Jako učitel působil v Jinošově u Náměště nad Oslavou (kde se seznámil s Annou Pammrovou) a v Nové Říši na Moravě. Věnoval se studiu jazyků, literatur, filozofických spisů a vlastní literární tvorbě. Jeho první básnické pokusy vznikly ještě v Počátkách (sbírka Ohlasy duše, ovlivněná Vítězslavem Hálkem). Vlastní Březinovo dílo ale začíná podle básníka vyjádření až básněmi knihy Tajemné dálky. Významnou částí jeho tvorby jsou rovněž filozofické eseje Hudba pramenů.

**Nejbližší akce a výstavy
Památníku písemnictví na Moravě**

9. září v 17. hod., vernisáž výstavy Psali dějiny Moravy

Výstava o těch, kteří se snažili zachytit a popsat moravské dějiny. Výstava bude pro veřejnost otevřena od 10. září do 30. prosince.

20. – 21. září, Dny evropského dědictví

Památník písemnictví na Moravě a Benediktinské opatství Rajhrad se připojí ke Dnům evropského dědictví ve dnech 20. a 21. září. Na prohlídku kláštera, expozic Památníku, výstav a historické knihovny bude v těchto dnech volný vstup.

1. – 3. října, konference Moravská historiografie

Konference k problematice a otázkám moravské historiografie v časovém období od 16. do počátku 20. století s možností časových přesahů. Konference se uskuteční se spoluprací s Moravským zemským archivem v Brně a Muzejní a vlastivědnou společností v Brně.

8. července – 30. listopadu, výstava Z knihovných sbírek MZK

Výstava u příležitosti 200. výročí Moravské zemské knihovny v Brně ve spolupráci s Památkem písemnictví se zaměřuje na několik ucelených knižních souborů z fondu největší moravské knihovny.

MAKETA CODEXU GIGAS V PAMÁTNÍKU

Ve dnech 23. 7. –10. 8. byla v Památku písemnictví na Moravě vystavena maketa slavného Codexu gigas neboli Dáblovy bible. Autory makety jsou knihaři Jiří Fogl a Pavlína Rambová. V těch dnech zavítal do Památku rekordní počet návštěvníků, a tak největší díl práce spočíval na bedrech našich průvodců. Jak vypadaly tyto rušné dny, se proto dozvíme právě z jejich úst.

Ivan Zálešák: Zástupy návštěvníků proudily do Památku takřka nepřetržitě od chvíle, kdy jsme s velkou námahou přinesli pětasedmdesátikilovou knihu do kapitulní kaple rajhradského kláštera. Ani horké letní počasí, jindy nepřítel vysoké návštěvnosti, neodradilo od prohlídky největší knihy středověkého světa.

Lenka Vágnerová: O jedinečnosti, spletité minulosti a putování této knihy již bylo řečeno mnohé. Proto se i výstava její makety těšila obrovskému zájmu veřejnosti. Největším lákadlem byl tajemný vznik knihy obestřený záhadami. Našli se dokonce tací, kteří si pletli Dáblovu bibli s biblí Satanskou, ale těch byla naštěstí menšina.

Silvie Kresová: Skutečnost, že v době vystavování makety Codexu gigas padaly rekordy v počtu návštěvníků mě osobně mile překvapila. Podle mého názoru totiž svědčí také o kulturním povědomí našeho národa, který se rád hlásí ke svému historickému odkazu.

Romana Macháčková: My průvodci jsme měli radost i z toho, že si většina návštěvníků nenechala ujít kromě vystavovaného exponátu také prohlídku ostatních expozic Památku. Ti, kteří k nám zavítali poprvé, byli překvapeni množstvím materiálu k prostudování a odcházeli se slovy, že příště si na Památník musí vyhradit více času.

Moravská historiografie se vrací do rajhradských zdí

Benediktinský klášter v Rajhradě proslul ve své bohaté historii také vědeckou činností řádových bratří. Mezi nejrůznějšími obory vynikala nad jiné historiografie. Především 18. a 19. století jsou zaplněna jmény benediktinů, kteří se věnovali po téměř celý svůj život sepsání historie vlastního kláštera, dalších řeholních domů u nás a obecným dějinám vůbec. Není proto divu, že se pracovníci Památku písemnictví na Moravě rozhodli připravit v letošním roce výstavu věnovanou právě moravským historiografům. Výstava je tak připomenutím třistaletého výročí narození jednoho ze zakladatelů moderní historiografické práce u nás, rajhradského

probošta Bonaventury Pitra. Pitr jako jeden z prvních aplikoval na vědeckou historickou práci postupy francouzských maurínů, se kterými se seznámil prostřednictvím německého benediktina Magnoalda Ziegelbauera, jehož životní pouť se zakončila právě v rajhradském klášteře.

Výstava s prostým názvem „Psali dějiny Moravy“ si klade za cíl seznámit návštěvníky s vývojem historiografického řemesla od prací 16. století až k dílům z přelomu 19. a 20. století, která nazýváme „vědeckými“. Vedle vlastních písemností shlédnou návštěvníci též osobní doklady, fotografie a také soukromé předměty, z nichž bude jistě nejzajímavější mešní pohár a patera, které si nechal ze svých vyznamenání zhotovit moravský zemský historiograf a člen rajhradského benediktinského kláštera Beda Dudík. Tyto dva předměty spatří veřejnost vůbec poprvé od doby jejich vzniku.

Ani rozsáhlé chodby rajhradského kláštera však nedávají autorům výstavy možnost seznámit návštěvníky se všemi dějepisci výše uvedeného období. Mnoho těch, kteří se nedostanou na výstavní panely, bude představeno v referátech na odborné konferenci věnované jak jinak než moravským historiografům. Ta proběhne na začátku října v kapitulní kapli benediktinského kláštera v Rajhradě a zazní na ní dvacet pět odborných příspěvků, které přednesou současní historici a historiografové.

Vernisáž výstavy „Psali dějiny Moravy“ se uskuteční v úterý dne 9. září 2008 v 17. hod. Pro veřejnost bude výstava otevřena od 10. září do 30. prosince 2008.

NETUŠENÉ SOUVISLOSTI

Na dovoleno u do Slovinska jsem původně odjížděla s tím, že navštívím spoustu místních muzeí a o své dojmy se na těchto řádcích podělím. Vrátila jsem se ale s otazníky kolem národního slovinského básníka France Prešerena.

Před cestou jsem jeho jméno zachytila jen při listování letmo průvodcem,

během týdenního pobytu ve Slovinsku jsem na něj narážela doslova na

každém kroku. Procházela jsem se po Prešerenově nábřeží v Piranu,

u alpského jezera Bled jsem stála před pomníkem France Prešerena

nedaleko vily „Prešeren“ a na Bledském hradu narazila na jeho básnick

prodejně upomínkových předmětů. V Lublani má Prešeren své náměstí a sochu v nadživotní velikosti, která jej zachycuje společně s jeho Múzou. Po všech těchto setkáních jsem vůči němu prostě nemohla zůstat lhostejná.

Prešerenovy básně jsem si vypůjčila v českém výboru Můj sen šel po hladině, ale víc než jeho poezie mě zatím překvapily netušené souvislosti s českým literárním prostředím. Paradoxně Prešerena pro Slovinci „objevil“ F. L. Čelakovský a jako první přeložil některé jeho verše do češtiny. Doma není nikdo prorokem, a tak byl France Prešeren ve své básnické tvorbě ve Slovinsku podobně osamocený jako u nás K. H. Mácha, s nímž se setkal v Lublani při cestě do Itálie.

Slovinská krajina mi připadala důvěrně známá, přestože jsem tam před tím nikdy nebyla. France Prešeren mi zdůvěrněl až v okamžiku, kdy jsem si jej mohla stáhnout do sítě české literární historie a říct si: „Vždyť on se znal s Máchou a s Čelakovským si dopisoval... Jak jsem o něm mohla nevědět?“

Mgr. Andrea Vítová obohatila náš pracovní kolektiv v pravý čas. Svůj odborný literárněvědný zájem totiž obrací ke starší české literatuře, a tak byla nepostradatelnou pravou rukou zvláště při přípravě druhé části stálé expozice Památníku písemnictví.

3 OTÁZKY pro

PhDr. Kateřinu Smutnou,
ředitelku Moravského zemského archivu

Patříte k spoluorganizátorům konference Moravská historiografie, která se uskuteční ve dnech 1. – 3. října 2008 v prostorech Památníku písemnictví na Moravě. Mnozí čtenáři Literky by Vám mohli položit jednoduchou otázku – čím se vlastně zabývá moravská historiografie?

Pokud tuto otázku omezím na okruhy témat, kterým se věnují naši badatelé, pak je to na Moravě stále frekventovaný místopis a vlastivěda. Samozřejmě nesmím opomenout stále rostoucí počet zájemců o genealogii, ale studují se archiválie k obecné problematice politických, hospodářských a církevních dějin Moravy.

Jakou úlohu hraje Moravský zemský archiv a práce archivářů ve zkoumání dějin Moravy?

Máme dluh vůči veřejnosti, který vyplynul z našeho dřívějšího prostorového zabezpečení a obecně z nedostatku financí. Prioritou archivů je shromažďovat a zpřístupňovat archivní prameny. Dříve jsme například neměli možnost vystavovat své archiválie a seznámit tímto způsobem veřejnost s obsahem práce archivů a archivářů – to se v příštích letech změní, protože již máme vlastní výstavní síň, kde můžeme vystavovat i originály archiválií k nejrůznějším tematickým okruhům. Největší prioritou se samozřejmě stává digitalizace archiválií a zpřístupňování digitálních kopií na webu.

Programem posledního dne konference (3. října 2008) je návštěva nové budovy Moravského zemského archivu. Jak byste představila jeho současnou tvář?

Díky nové budově máme technické možnosti (digitální sklad, digitální skener), o jakých se nám dříve ani nesnilo, máme badatelnou vybavenou IT technikou a máme

výstavní a přednáškové prostory – jsme vybaveni a samozřejmě připraveni na práci na úrovni 21. století. Jen nás nesmí ubývat a musí nám fandit náš zřizovatel.

Konference Moravská historiografie se uskuteční ve dnech 1. – 3. října 2008 v prostorech Památníku písemnictví na Moravě. Bližší informace a program konference naleznete na stránkách www.muzeumbrnenska.cz/rajhrad.htm, informace vám můžeme sdělit rovněž na telefonním čísle 547 229 099.

HLEDÁME – revue Salon, Měsíc a Der Monat

Když se vysloví jméno Bohuslava Kiliana, mnohým se vybaví především skutečnost, že byl strýcem Bohumila Hrabala. Přitom patřil k jedné z nejvýznamnějších osobností meziválečného Brna. Revue Salon a zvláště Měsíc a Der Monat, které vydával, byly uznávanými časopisy. Je škoda, že Kilianova osobnost i celé dílo stále zůstává ve stínu populárnějšího synovce.

Salon vznikl roku 1922, v době, kdy se v Brně začaly rodit nové umělecké spolky a časopisy. Měsíčník vydával zpočátku Jan Hamáček s Ondřejem Sekorou, Bohuslav Kilian převzal vedení Salonu v roce 1923. Oproti prvnímu ročníku došlo Kilianovou zásluhou k výraznému zlepšení výtvarné stránky časopisu (objevovaly se fotografie z ateliérů Drtikol, Langhans, Vaněk, Grubnerová, nechyběly přílohy s barevnými reprodukcemi výtvarných děl). Rozšířila se rovněž literární část revue. Takto započatý směr Salonu se ale začal měnit již od třetího ročníku. Bohuslav Kilian musel kvůli finančním problémům spojit své síly s architektem Josefem Svobodou, vydavatelem revue Elegantní Praha. Časopis se začal orientovat na dobovou módní produkci, a ztrácel tak charakter výtvarně-literární revue. V roce 1932 proto Kilian z redakce odešel.

V tomtéž roce založil revue Měsíc. Přitažlivé výtvarné pojetí vycházelo z tradic avantgardních periodik 20. let a přebíralo zásady konstruktivistické a funkcionalistické typografie 30. let; navíc se Kilianovi podařilo získat pro spolupráci s časopisem přední české spisovatele. V létě roku 1933 začala vycházet německá verze Měsíce – Der Monat – která byla expedována do dvaceti zemí. Obsah české a německé verze přitom nebyl zcela totožný, neboť Der Monat byl v první řadě tribunou německých umělců, kritiků a publicistů s československým občanstvím či emigrantů z nacistického Německa. Téměř desetileté vydávání (časopisy zanikly v roce 1941) české a německé verze časopisu tvoří v dějinách české žurnalistiky i v rámci česko-německých vztahů zcela ojedinělý projekt.

Při práci na textu bylo použito článku Miroslava Jeřábka: Bohuslav Kilian – polozapomenutý vydavatel časopisů, bonviván, milovník života a umění... Host 2002, roč. XVIII, č. 8, s. 25–31.

V Památníku písemnictví na Moravě je uloženo 9 čísel časopisu Salon z let 1929–1931 a jedno číslo časopisu Měsíc z roku 1935. Rádi bychom naše sbírky

zkompletovali, a zpřístupnili tak badatelům úplné ročníky periodik, která jsou důležitým svědectvím o kulturním životě prvorepublikového Brna.

Pokud byste měli možnost náš archiv doplnit, budeme velice rádi, když nás kontaktujete.

Vydává Muzeum Brněnska,
připravuje Památník písemnictví na Moravě
Klášter 1, 664 61 Rajhrad
tel. 547 229 136

e-mail: pamatnik.rajhrad@quick.cz

www.muzeumbrnenska.cz/rajhrad.htm

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Petra Pichlová

Autoři textů: Silvie Kresová, Romana Macháčková, Jindra Pavelková, Petra Pichlová, Lenka Vágnerová, Andrea Vítová, Ivan Zálešák

Vychází desetkrát ročně, číslo 7, ročník 2.